

TÜRK BASININDA FRANKLİN DELANO ROOSEVELT'İN VEFATI

Dr. Selim SARI ¹

ÖZET

Franklin Delano Roosevelt Amerikan tarihinin önde gelen devlet adamlarından birisidir. Roosevelt'in siyasi hayatı Amerikan Demokrat Partisi'ne üye olmasıyla başladı. Demokratik Partisi'ne üyeliğinden sonra 1928 yılında New York Valisi olarak hizmette bulundu. Bu görevinin ardından, Roosevelt 1933 yılında Amerika'nın 32. Cumhurbaşkanı seçilerek siyasi kariyerinin zirvesine ulaştı. Roosevelt cumhurbaşkanlık görevini 1933 yılından 1945 yılına kadar dört dönem yerine getirerek büyük başarıya imza attı. Cumhurbaşkanlığı görevi sırasında Amerika Birleşik Devletleri 8 Aralık 1941 tarihinde II. Dünya Savaşı'na dâhil oldu. Amerika'nın savaşa katılmasından sonra Franklin Roosevelt Adolf Hitler'in faşizmine karşı amansızca mücadele verdi. Franklin Delano Roosevelt 12 Nisan 1945 tarihinde beyin kanmasından hayatını kaybetti. Dünya kamuoyu Roosevelt'in vefatına büyük bir ilgi gösterdi. Bu araştırmada, Franklin Delano Roosevelt'in vefatından cenaze merasimine kadar geçen sürede Türk basınına nasıl aksettiiği incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Franklin Delano Roosevelt, Türk Basını, Amerikan Başkanı, Cenaze Merasimi.

THE DEATH OF FRANKLİN DELANO ROOSEVELT IN THE TURKISH PRESS

ABSTRACT

Franklin Delano Roosevelt was one of leading statesmen in US history. Roosevelt's political life began when he became a member of the American Democratic Party. After his party membership, Roosevelt served as governor of New York in 1928. After his service, He reached the peak of his carrer after Franklin Roosevelt was elected as the 32nd President of the United States in 1933. Franklin Roosevelt achieved a great success by serving as President of the United States for four consecutive terms. During his presidency, The United States got involved in World War II on 8 Decemeber 1945. He fought a constant battle against Hitler's Fascism after US entered into World War II. He died from brain hemorrhage on 12 April 1945. The death of Roosevelt has shown great interest in the world public. In this research, it was scrutinized Turkish press from the death of Daniel Franklin Roosevelt to his funeral ceremony how it is reflected in Turkish Press.

Keywords: Franklin Delano Roosevelt, Turkish Press, American President, Funeral Ceremony.

¹ ORCID: 0000-0002-3039-7788, Selimsari1985@gmail.com.

GİRİŞ

Amerika tarihinin önemli devlet adamlarından biri olan, Franklin Delano Roosevelt'in hayatının şekillenmesine iki önemli olay etki etmiştir. Bu olaylardan ilki; Roosevelt'in 1921 yılında polio (çocuk felci) hastalığına yakalanmasıdır. Roosevelt bu hastalığa yakalanmasına karşın siyasete atılmak için elinden gelen gayreti göstermiştir.

Franklin Daleno Roosevelt'in hayatına etki eden ikinci önemli olay; siyasî kariyerinin başlangıcı olan, Amerikan Demokratik Parti üyeliğidir. Demokratik Parti'de gösterdiği azim ve çalışkanlığının sonucunda Amerikan Birleşik Devletleri Başkanlığı koltuğuna oturmuştur. Amerika Başkanlığı, onun Amerika ve dünya kamoyunda tanınırlığının artmasını sağlamıştır.

Franlin Daleno Roosevelt, Amerika Başkanlığı döneminde dünya siyasetine yön veren siyasetçiler arasında yer almıştır. Roosevelt'in dünya sahnesinde yer alması, Amerika'nın İkinci Dünya Savaşı'na dâhil olmasıyla olmuştur. Roosevelt, İkinci Dünya Savaşı'nda barış kavramı üzerinden politika yürüttüğü görülmüştür. II. Dünya Savaşı'nda Adolf Hitler'in ve Benito Mussolini'nin meydana getirdiği, Mihver Devletler bloku olarak adlandırılan ve onların takip ettiği faşizm politikasını engellemek için Müttefik Devletler blokunun düzenlediği konferanslarda dönemin ülke liderleriyle bir araya gelmiştir.

Franklin Delano Roosevelt, yine dünya barışını tesis etmek için katıldığı Yalta Konferansı müzakereleri sırasında rahatsızlanarak, 12 Nisan 1945 tarihinde beyin kanamasından vefat etmiştir. Roosevelt'in vefatı dünyadaki tüm ülkelerin kamuoyunda yer almıştır.

Araştırmada, Roosevelt'in beyin kanaması sonucunda vefat etmesinden ve cenaze törenine kadar geçen sürede Türk basınında yer alan haberler ve makalelerin değerlendirmesi yapılmıştır. Araştırmada, Türk basınında yüksek tirajlı altı gazete seçilmiştir. Bu gazeteler; Akşam, Cumhuriyet, Ulus, Vakit, Tanin, Yeni Sabah gazeteleridir. Gazetelerinin birinci sayfasındaki manşet haberler incelenmiştir. Franklin Delano Roosevelt'in vefatından sonra gazetelerin konuya yaklaşımı, ifade edilen söylemler, kullanılan görsellere değinilmiştir.

Roosevelt'in vefatından sonra gazeteler olayı manşet haber olarak sayfalarına taşımıştır. Roosevelt'in cenaze töreniyle ilgili haberler, uluslararası haber ajanslarından aldıkları bilgiler ışığında yapılmıştır. Gazetelerdeki haberlerde ve köşe yazılarında Türk-Amerika ilişkilerinden ziyade Roosevelt'in kişiliğine yönelik haberlerin bulunduğu tespit edilmiştir. Türk basının Roosevelt ile ilgili algısı ekseriyetle İkinci Dünya Savaşı'nda gösterdiği barışçıl yaklaşımlar üzerine olmuştur.

Araştırmada, gazetelerin yanı sıra Franklin Delano Roosevelt ile ilgili yazılmış diğer eserlere de başvurularak araştırma zenginleştirilmeye çalışılmıştır. Araştırmanın amacı, Franklin Daleno Roosevelt'in vefatının Türk kamuoyuna nasıl yansıdığını ve basının yaklaşımını ortaya koymanın yanında, diğer bir amaç; bu dönemle ilgili araştırma yapacak bilim insanlarına fikir vermektir.

1. FRANKLİN DELANO ROOSEVELT'İN HAYATI

Franklin Delano Roosevelt'in babası, James Roosevelt bir iş adamıydı. James Roosevelt ilk evliliğini Rebecca Roosevelt'le yapmıştır. Eşi Rebecca Roosevelt, 1876 yılında vefat edince James Franklin 50 yaşında dul kalmıştır. James Roosevelt, ikinci evliliğini kendisinden 24 yaş küçük, 26 yaşındaki Sara Ann Delano'yla yapmıştır (Allport, 2004: 4). Roosevelt çiftinin bu evliliğinden sonra, 30 Ocak 1882 tarihinde New York şehrinin Hyde Park'taki Springwood malikanesinde 4.54 kilogram ağırlığında sağlıklı bir çocuk olarak Franklin Roosevelt dünyaya gelmiştir. Franklin'in dünyaya geldiği Sprinwood malikanesi 1826 yılında çiftlik evi olarak kullanılmaktaydı. Baba James Franklin çiftlik evini 40.000 dolara satın alarak malikaneye dönüştürmüştür (Allport, 2004: 4-14). Franklin Delano'nun annesi Sara Ann Delano zengin bir aileden gelmekteydi. Ebeveynlerinin zengin olması iyi bir eğitim ve öğretim almasını sağlamıştır. Franklin'in çocukluğu; sevgi, saygı ve sorumluluk duygusunun hakim olduğu bir dönemdi. Ailenin fertlerinin arasından motto haline gelen, "onu eken onun sorumluluğunu üstlenecek" sözü sorumluluk bilincinin kazanılmaya çalışıldığının bir göstergesiydi (Allport: 15).

Franklin on dört yaşında evde özel dersler alarak ilk eğitim hayatına başlamıştır. Evdeki özel derslerin ardından Groton Özel Erkekler Yatılı Okulu'nda eğitimine devam etmiştir. Öğrencilik yıllarında kendi yaşlarıyla çocukluk döneminin gereklerini yerine getirememesi Franklin'in başlangıçta arkadaşlarıyla uyum sağlayamamasına neden olmuştur. Fakat zamanla arkadaşları ve öğretmenleri tarafından sevilen bir öğrenci olmuştur. Franklin, öğrencilik yıllarının ilk dönemlerinde parlak bir öğrenci izlenimi yaratmamıştır. Derslerin yerine onun ilgisi çeken spor, drama, sosyal ve tartışma kulüplerdeki etkinlikler olmuştur (Katzin, 2006: 4).

Franklin, Groton'da eğitimini tamamladıktan sonra Harvard Üniversitesi'nde hukuk sınavlarına katılmıştır. Hukuk sınavlarında gösterdiği başarının sonucunda Harvard Üniversitesi'nde 1900 yılında yüksek öğrenimine devam etmiştir. Harvard Hukuk Fakültesi'ndeki öğrencilik yılları Groton Okulu'ndaki öğrencilik yıllarına benzerlik göstermiştir. Üniversitede derslerden daha çok sosyal aktivitelerle uğraşmıştır. Enerjisini sosyal aktivitelere harcaması Franklin'in öğrencilik kariyerini gölgelemiştir (Schraff, 2008: 12).

Franklin sosyal aktivitelerin yanında fakir insanlara destek olabilmek için yardım kuruluşlarında görev almıştır. Ayrıca bu dönemde Harvard Crimson dergisinde yazılar kaleme almış ve derginin editörlüğünü üstlenmiştir. Öğrencilik yıllarında Franklin Roosevelt'in yaşamını değiştirecek bir olay gerçekleşmiştir. Uzaktan akrabası olan Amerika'nın 26. Devlet Başkanı Theodor Roosevelt'in yeğeni Eleanor Roosevelt'le nişanlanmış ve çift 17 Mart 1905 tarihinde evlenmiştir (Vander Hok, 2008: 32).

Franklin Roosevelt, Harvard Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nin ardından Columbia Üniversitesi'nde yüksek lisans öğrenimine devam etmiştir. 1907 yılında New York baro sınavlarını geçerek, Wall Street'te Carter, Ledyard&Milbur firmasında şirketler hukuk departmanında hukuk katibi olarak çalışmaya başlamıştır. Fakat hukuk mesleğine karşı tutumu öğrencilik yıllarındaki derslere karşı tutum gibi ilgisizdi. Franklin Roosevelt aslında siyasete atılmak istemekteydi (Allport, 2004: 24).

Franklin Roosevelt'in siyasi kariyer başlangıcı 1910 yılında Amerikan Demokrat Parti'sine üye olmasıyla başlamıştır. Franklin Roosevelt'in siyasete girmesini sağlayan etkenlerin başında Theodore Roosevelt'e olan hayranlığı vardır. Onun ünü Franklin'in işini kolaylaştırmıştır. Franklin Roosevelt 1911 yılında New York Eyaleti Meclisi'ne senatör seçilmiştir. 5 Kasım 1912 tarihinde New York Eyalet Senatosu'na tekrar seçilerek bu görevini 17 Mart 1913 tarihine kadar sürdürmüştür (Perkins, 2011: 34).

Franklin Roosevelt senato üyeliğinden 1913 yılında istifa ederek siyaset kariyerine, Woodrow Wilson'un Amerikan Başkanlığı döneminde, Deniz Kuvvetleri Yardımcı sekreteri olarak devam etmiştir. Sekreterlik hizmeti süresince ülke donanmasının gelişimi için elinden geleni gayreti göstermiştir. 1918 yılında Amerikan üslerini incelemek amacıyla Fransa ve İngiltere'ye seyahatler yapmıştır. Seyahati sırasında İngiltere Devlet Başkanı Winston Churchill'la tanışmıştır. 1920 yılında Donanma Sekreterliği hizmetinden istifa ederek Amerikan Başkan Yardımcılığı için adaylığını koymuş; fakat yapılan seçimi kaybetmiştir (Allport, 2004: 29-30).

Franklin Roosevelt 1921 yılında dünyada ve Amerika'da çok yaygın olan polio (çocuk felci) hastalığına yakalanmıştır. Bu hastalığa maruz kalmasından sonra siyaset kariyerini devam ettirebileceği konusunda kaygılanmaya başlamıştır. Hastalık döneminde Franklin Roosevelt'in en büyük destekçisi eşi Eleanor Roosevelt olmuştur. O dönemde sıcak su tedavisinin polio hastalığına iyi geldiği düşünülmekteydi. Bu sebepten dolayı, Franklin Roosevelt; 1924 yılında Georgia eyaletinde bulunan Warm Springs'de tedaviye başlamıştır. Franklin Roosevelt tedavi merkezine sayısız kez ziyaret etmesinden ötürü Warm Springs'de bir ev inşa ettirmiştir. Franklin Roosevelt'in yoğun tedavi süreci bekleneni vermemiş ve bir daha yürüyemez hale gelmiştir. Franklin Roosevelt ömrünün sonuna kadar tekerlekli sandalyede geçireceği bir hayatın içerisinde kendini bulmuştur (Katzin, 2006: 9-11).

Franklin Roosevelt'in polio hastalığına maruz kalması onu siyasetten alıkoymamıştır. 1921 yılından 1927 yılına kadar sağlık sorunlarıyla uğraşan Franklin Roosevelt 1928 yılında siyaset kariyerine New York Valisi seçilerek devam etmiştir. Bu görevini 1932 yılında Amerikan Devlet Başkanı seçilene kadar sürdürmüştür. New York Valisi görevinden sonra Roosevelt'in 1932 yılından 1945 yılına kadar kesintisiz sürecek olan Amerika Devlet Başkanlığı kariyeri başlamıştır (Roosevelt, 2008: 10).

Franklin Delano Roosevelt 1932 yılında ilk defa Amerikan Devleti'nin Başkanı seçilmiştir. Roosevelt'in Başkan seçilmesinden önce 24 Ekim 1929 da dünyada "Kara Perşembe" olarak bilinen ve etkisi on yıl süren global bir ekonomik kriz meydana gelmiştir (Eğilmez, 2008: 120). Bu sebepten dolayı Roosevelt seçildiği zaman Amerika darboğazın içerisindeydi. Fabrikalar kapanmış, milyonlarca insan işini kaybetmiş, bankalar iflâs bayrağını çekmişti. Roosevelt iktisadî buhrandan kurtulmak için "New Deal" adını verdiği ekonomik programı uygulamaya başlamıştır (Roosevelt, 2008: 10).

“New Deal” programının amacı devletin ekonomiye müdahalesinin yasalaştırılmasıdır. Programın uygulanmaya başlandığı dönemlerde sanayici ve ekonomi kesiminin tepkisini çekmemiştir. Fakat ilerleyen süreçte muhalif kesimler Roosevelt’in ekonomik programını eleştirmeye başlamıştır. Roosevelt eleştirilere karşı önlemler almıştır. Fakat önlemleri muhalefetin daha da artmasına neden olmuştur (Jackson, 2003: 18).

Franklin Roosevelt 1936 yılında muhalif kesimlere rağmen cumhurbaşkanlığı adaylığını koyarak, büyük bir oy oranıyla ikinci kez devlet başkanlığına seçilmiştir. 1932 yılında rakibi olan Herbar Clark Hoover’ı 7 milyon oyla tekrar mağlup etmiştir. 1936 yılındaki seçimde Roosevelt rakibi Alfred Mossman London’ı 11 milyon oyla yenerek tarihi bir hezimet yaşatmıştır. Ayrıca Senato’nun 96 üyesi arasından 76’sını almıştır. Mecliste Cumhuriyetçilerin 88 vekiline karşı Demokratlar 334 vekil çıkarmıştır. Bu sayı Roosevelt’in elini güçlendirmiştir. Her iki Meclis’in de üç ikisini alarak nicelik olarak büyük üstlüğüne ulaşmıştır (Polsby vd., 2012: 10).

Franklin Roosevelt 1940 yılındaki Cumhurbaşkanlığı seçiminde rakibi Wendell Willkie’yi mağlup ederek üçüncü kez Amerikan Devleti’nin başkanı olmuştur (Neal, 1984:161). Üst üste üç seçim kazanarak Roosevelt Amerikan tarihine geçmiştir. 1944’teki seçimlerde tekrar adaylığını koyarak ve rakibi New York Valisi Thomas Edmund Dewey karşı zafer kazanarak dördüncü kez Amerikan Devlet Başkanı olmuştur (Davis, 2014: 2).

Franklin Roosevelt dördüncü dönem Amerikan Başkanlığı yaparken II. Dünya Savaşı yaşanmaktaydı. Amerika savaşa dâhil olmadan önce tarafsız bir politika izlemekteydi. Amerika 7 Aralık 1941 tarihinde Japonya’nın ABD’ye ait olan Hawaii adalarındaki Oahu adasına saldırması ve buna karşılık Amerika’nın Pearl Harbor’a saldırmasıyla savaşa müttefik blokunda dâhil olmuştur. II. Dünya Savaşı bitene kadar Amerika Başkanı Roosevelt, Hitler’in uyguladığı faşizme karşı duran bir politika takip etmiştir (Flynn, 1945: 5).

İkinci Dünya Savaşı’nın sürdüğü bir sırada Roosevelt’in katıldığı Tahran ve Yalta Konferansı Türkiye için önemliydi. Tahran Konferansı’na katılan; Josef Stalin, William Churchill ve Roosevelt Türkiye’nin savaşa katılmasını istemekteydi (Berojkov, 2014: 6). Türkiye savaşa dâhil olduğu vakit Almanya’nın Doğu Cephesi’ndeki gücü bölüneceği için Alman baskısı azaltılmış olacaktı. Tahran Konferansı’ndan dönen Churchill ve Roosevelt Kahire’de İsmet İnönü’yle görüşerek, İsmet İnönü’yü savaşa girmeye ikna etmeye çalışmışlardır. İnönü, onların tekliflerine menfi ve müspet bir yanıt vermemiştir. İsmet İnönü’nün asıl amacı; savaş bitene kadar Türkiye’nin tarafsızlığını korumaktır. İkinci Dünya Savaşı sonuna kadar İsmet İnönü bu tarafsız politikasını başarıyla yerine getirmiştir (Sander, 2007: 192).

Franklin Roosevelt’in II. Dünya Savaşı’nda katıldığı diğer bir konferans Yalta Konferansı olmuştur. Bu konferansı Tahran Konferansı’ndan ayıran özellik; Yalta Konferansı daha çok II. Dünya Savaşının bitiminden sonra dünya düzeninde hangi politikaların uygulanacağına yönelik kararlar söz konusu olmasıydı. Franklin Roosevelt, konferans sırasında hasta olduğu için 12 Nisan 1945 tarihinde vefat etmiştir, yerine Harry S. Truman başkan seçilmiştir (Flynn, J.T, 1948: 396).

2. FRANKLİN DELANO ROOSEVELT’İN VEFATININ TÜRK BASININA YANSIMALARI

Franklin Delano Roosevelt’in vefatıyla ilgi ilk bilgiler 13 Nisan 1945 tarihinde kamuoyuna ilân edilmeye başlanmıştır. Gazeteler vefat haberini birinci sayfadan manşet haber olarak vermiştir. Ayrıca vefat haberi görsel öğelerle zenginleştirilmeye çalışılmıştır. Roosevelt’in vefat haberiyle ilgili ilk bilgiler şu şekildedir:

2.1. Vefat Haberinin Kamuoyuna Duyurulması

Vakit gazetesi Roosevelt’in vefatıyla ilgili ilk bilgi veren gazeteler arasındadır. Gazetenin 13 Nisan 1945 tarihinde yayınlanan nüshasında; Roosevelt’in vefatını, gazetenin birinci sayfasında kalın puntolarla “İnsanlığın Büyük Kaybı: Ruzvelt Öldü!” şeklinde duyurmuştur. Haberin devamında Amerikan Cumhurbaşkanı dün öğleden sonra ansızın bir dimağ nezfi (beyin kanaması) sonucunda öldüğü, yerine yardımcısı Haryy S. Truman’ın geçeceği, kabinenin acilen toplantıya çağrıldığı belirtilmiştir (Vakit, 1945:1).

Türk basının önemli gazetelerinden Ulus gazetesi 13 Nisan 1945 tarihinde Roosevelt’in vefatını kalın puntolarla gazetenin ilk sayfasında manşet haber olarak “Reis Roosevelt Ansızın Öldü” şeklinde okuyuculara duyurmuştur. Haberin muhtevâsında Roosevelt’in ölümünün beyin kanamasından kaynaklandığı, yerine yardımcısı Harry S. Truman’ın geçeceği belirtilmiştir. Ulus gazetesinin birinci sayfasının ortasında bu bilgilerle birlikte Roosevelt’in vefat etmeden önce çekilen bir fotoğrafı da görülmektedir. Fotoğrafının yanında Roosevelt’in yaşamıyla ilgili kısaca bir bilgi notu da eklenmiştir (Ulus, 1945: 1).

Cumhuriyet gazetesi Roosevelt’in vefatıyla ilgili haberleri, Ulus ve Vakit gazetesi gibi 13 Nisan 1945 tarihinde yer verdiği tespit edilmiştir. Cumhuriyet gazetesinin ilk sayfasında “Demokrasi Âleminin Büyük Kaybı: Roosevelt Vefat Etti” başlığıyla verilen vefat haberinde “Madam Roosevelt çocuklarına telgraf çekerek; babanız sonuna kadar vazifesini yaptı, sizin de böyle hareket etmeniz istedi” bilgisi vardır.

Cumhuriyet gazetesinin ilk sayfasında Roosevelt’in son dönemine ait olan bir fotoğraf da eklendiği görülmektedir. Fotoğrafın üzerinde “ölüm nezfi dimağiden oldu, cenaze kaldırılıyor” ibaresiyle Roosevelt’in vefat sebebi ve cenaze merasimine dair bilgiler verildiği görülmüştür (Cumhuriyet, 1945: 1).

Ömer Rıza Doğrul 13 Nisan 1945 tarihinde gazetede “Dünya Hürriyetinin Kahramanı” başlıklı bir yazı kaleme almıştır. Doğrul kaleme aldığı yazıda; Roosevelt’in iyi bir insan olduğunu, vefatıyla birlikte tüm dünyanın büyük bir kayıp yaşadığını dile getirmiştir. Roosevelt’in üç şeye inanarak dünyaya gözlerini yumduğunu belirtmiştir. Bunlar; demokrasinin zaferi, dünya barışının mutlaka sağlanacağını inancı, dünya milletlerinin daha iyi bir geleceğe kavuşacağı arzusu (Doğrul, 1945: 1).

Akşam gazetesi 13 Nisan 1945 tarihinde Roosevelt'in vefatıyla ilgili haberlere yer vermiştir. "Roosevelt'in Ölümü Tafsilatı" başlığıyla gazetenin birinci sayfasının sağ sütununda Roosevelt'in vefatını okuyucularına duyurmuştur. Bu başlığının hemen altında "Roosevelt'in Ölümü Yurdumuzda Derin Bir Teessür Uyandırdı" alt başlığı yer almaktadır. Ayrıca bu alt başlığının altında Franklin Roosevelt'in çalışma masasında telefon görüşmesi yaparken çekilen fotoğrafı da bulunmaktadır.

Akşam gazetesinin sol sütununda "Büyük Bir Kayıp" başlığı altında Roosevelt'in vefatından duyulan üzüntüyle ilgili bir yazı mevcuttur. Kaleme alınan yazının içeriği şu şekildedir:

"Roosevelt'in beklenmedik ölümü yalnız Birleşik Amerika'yı değil, büyük bir devlet adamından, eşsiz ve idealist bir insandan mahrum ediyor. Roosevelt, bu harbin kazanılması, faşizmin yeryüzünden kaldırılması, bütün milletleri hür ve müreffeh yaşamaları, yeryüzünde hürriyet ve adaletin hüküm sürmesi için elinden geleni yapmış, hayatını bu uğurda feda etmiştir. Roosevelt için en büyük teselli, sarf ettiği büyük gayretleri heder olmadığını, Müttefiklerin zafer kazandıkları, insanlığı, hürriyeti tehdit eden faşizmin yıkıldığını görmek olmuştur." (Akşam,1945:1).

Hüseyin Cahit Yalçın'ın sahibi olduğu ve neşriyat müdürlüğünü yaptığı, Tanin gazetesindeki bilgilere bakıldığında; 13 Nisan 1945 tarihinde Roosevelt'in ölüm haberini paylaştığı görülmektedir. Gazetenin birinci sayfasında manşet olarak verilen vefat haberi, "Reis Roosevelt Öldü" başlığıyla okurlara duyurulmuştur. Haberin sağ sütununda Roosevelt'in Amerikan Başkanlık seçimlerinde giydiği kendisiyle özdeşleşen hasır şapkasıyla otomobilde gülerek çekilen bir fotoğraf karesi eklenmiştir. Fotoğrafın altındaki sağ alt sütunda Burhan Belge, "Dünya Bir İnsan Kaybetti" başlıklı yazı kaleme almıştır. Burhan Belge, Roosevelt'in vefatından duyduğu üzüntüsünü şu satırlarla ifade etmiştir:

"Roosevelt'in şahsında yalnız büyük Amerikan milleti değil, şu perişan ve tâl'isiz insanlık da en büyük evlâtlarından birini kaybetmiştir. Roosevelt, insanlık adına kazanılması lâzım olan harbi kazandı. Bu harbin barışı için icab eden hazırlık, en geniş bir ölçü üzerinden tamamladı. Fakat barışın son ve katî meydan muharebesinin kazanıldığını görmeden öldü. Dünyaya gecenin ikisinde yayılan bu haber, bir kaç saat sonra iyileri ağırlığı ile ezecek, fenaları da sevindirecektir. Amerika, demokrasinin nimetlerini tanımış bir memleket olduğundan, davasında sarsılmaz, tarihî misyonundan geri dönmez. Ancak, Roosevelt'i şimdiye kadar tahrik etmiş olan idealizm ruhunun taze tutulması da şarttır. Büyük insan, iş başında eskidi. Eskidiğini herhalde hissediyordu ki, son zamanlarda, San Fancisco vesilesiyle Amerikan partilerini bir tek görüş ve bir tek dava etrafında birleştirmeye çalışıyordu. Eğer bunda muvaffak oldu ise iki büyük parti onun bıraktığı boşlukta birleşeceklerdir. Ve büyük adamın değerini asıl ölümünden sonra anlayacaklardır. Türkiye, Amerikan milletinin yasını en çok paylaşacak memleketlerden biridir. Roosevelt, bu memleketin dostu idi. Onun fikirleri ile bizim Devlet Reislerimizin fikirleri arasında bariz bir benzerlik vardı. Duyduğumuz acı, birde bu sebeple gerçek ve derindir." (Belge, 1945: 1).

Yeni Sabah gazetesi 13 Nisan 1945 tarihinde gazetenin birinci sayfasından kalın büyük puntolarla “Reis Ruzvelt Öldü” manşetini atmıştır. “Birleşik Amerika Cumhurreisi, demokrasinin büyük rehberi füc’eten vefat etti” ile ilgili bilgi paylaşmıştır (Yeni Sabah, 1945: 1).

Yeni Sabah gazetesini başyazarlarından Refat Cevat Ulunay “Ruzvelt Öldü, Yaşasın Ruzvelt!” başlıklı bir makale kaleme almıştır. Ulunay’ın kaleme aldığı yazıda şu ifadeler yer almıştır:

“Siyaset ve dünya hadiselerinde insanoğlunun çıkabileceği en âli mevkiye yükselen Reis Roosevelt insanları insan gibi yaşamak gayesine erıştirmek için açılan mücadeledede vazifesi başında bekleyen bir asker gibi öldü. Amerika’nın en büyük adamını dünyanın en büyük şahsiyetini, demokrasinin en mühim rükünlerinden birini kaybetti...”

(...) Amerika’nın yakın tarihi sınırları dolduran vakalarla yazıyor. Roosevelt bu tarihi merhalelerinden biridir. Bu hür kıtanın ilk reisi Washington istikbal için dövüşen Amerika’nın bayrağı oldu. Ondan sonra gelen Abraham Lincoln memleketini esaretten kurtarmak suretiyle Amerikan tarihinin hürriyet faslını yaratmakta devam eden havarisidir. Dünya üçüncü merhalede Roosevelt buluyor. Hürriyet tarihi artık yalnız bir kıtaya sığmayacak kadar büyüktür. İnsanlar şimdi onun dünya tarihinin yorgun ve sararmış sayfalarına keskin ve parlak bir yazı nakşediyorlar.” (Ulunay, 1945: 1).

2.2. Cenaze Merasimi ve Defnedilmesi

Roosevelt’in vefatıyla ilgili haberler 14 Nisan 1945 tarihinde de Türk basınında yer aldığı görülmüştür. Gazeteler birinci sayfada Roosevelt’in vefat nedenleri, cenaze merasim süreci ve defnedilmesi hakkında bilgilere yer vermiştir. Roosevelt’in vefat haberi şu şekilde devam etmiştir:

Vakit gazetesi 14 Nisan 1945 tarihindeki sayısında Roosevelt’in vefatını birinci sayfasında haber yapmaya devam etmiştir. Vakit gazetesinin birinci sayfasında koyu büyük puntolarla “Milli Şefimiz Amerika Milletine Başsağlığı Diledi” başlığıyla manşet haber olarak vermiştir. Manşet haberin hemen altında İsmet İnönü’yle Roosevelt’in Kahire’de yanyana çekilmiş fotoğrafları da eklenmiştir. Gazetede ki haberlere bakıldığında Roosevelt’in ölümüne yol açan nedenlere temas edilmiştir.

Franklin Roosevelt, 22.000 kilometrelik yorucu Yalta seyahatine dayanamaması vefat etmesine neden olduğu belirtilmektedir. Başkan Roosevelt’in Warm Spring’de 30 Mart’tan beri dinlendiği ve San Francisco’da yapılacak Birleşmiş Milletler toplantısını beklemekte olduğu, vefatından önce Roosevelt’in iyi görüldüğü, vefat ettiği günün sabahında bir ressam tarafından portresi yapılırken baş ağrısı şikayetinde bulunduğu ve bu şikayetinden on beş dakika sonra dünyaya gözlerini yumduğu ifade edilmiştir. Ayrıca Türkiye Amerika’nın yasını yürekten paylaşmıştır. Ankara’da devlet dairelerinde bayraklar yarıya kadar indirilmiştir. Ankara Radyosu müzik neşriyat programında değişikliğe gitmiş, müzik yayını yapan spiker “Roosevelt ölümü insanlık ve demokrasi için büyük bir kayıptır. Büyük ölüyü saygıyla selamlar, manevi huzurunda eğilir” demiş, dinleyicileri bir dakika ayakta sükûnete davet etmiştir (Vakit, 1945: 1).

Gazete manşetlerinin yanında gazetelerin başyazarları da Roosevelt'i vefatıyla ilgili duygularını ve düşüncelerini kaleme aldıkları görülmüştür.

Vakit gazetesinin sahibi ve başyazarı Asım Us Roosvelt'in vefatına dair düşüncesini; "İnsanlığı Büyük Kaybı" başlıklı başmakalesinde kaleme almıştır. Asım Us, Roosevelt'in ani ölümü tüm ulusal ve uluslararası kamuoyunda şaşkınlığa yol açtığını ve onun ölümü dünya milletleri için felâket addedilecek bir kayıp olarak değerlendirmiştir. Çünkü Roosevelt'le birlikte dünyada adil bir barış tesis edilebileceğini, bunun en somut göstergesi olarak San Fransisco'da temelini atılacağını, yeni Milletler Cemiyet'in kurulmasıyla insanlık alemi için yeni bir saadet müjdelesmesi olacağını ifade etmiştir. Asım Us'un inancını kuvvetlendirence Roosevelt'in İkinci Dünya Savaşı'nda Hitler'in faşizmini ve felaketini önlemesiydi (Us, 1945: 1).

Ulus gazetesi de Roosevelt'in ölümüyle ilgili haberine devam etmiştir. 14 Nisan 1945 tarihinde yayınlanan sayısında "Millî Şefin Amerikalılara Mesajı" başlıklı haberinde, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün taziye mesajlarını okuyucularıyla paylaşmıştır. Haberin sunumunda, İsmet İnönü'nün radyo stüdyosunda yazdığı mesajı okurken çekilen fotoğrafı da eklenmiştir.

Franklin Delano Roosevelt'in vefatı münasebetiyle Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün gönderdiği mesaj şu şekildedir:

"Bugün Birleşik Amerika milletleri en değerli bir vatandaşını, bütün insanlık âlemi büyük bir evlâdını, Türk milleti kıymetli bir dostunu kaybetmiş bulunuyor. Bu ani ve acıklı ölüm dolayısıyla duyduğum derin teessür hislerinin, bütün vatandaşlarımın kalpten gelen samimi duygularının da ifadesi olduğuna eminim. Kendisi ile şahsî temaslarımda yüksek meziyetlerine hayran kaldığım bu büyük ihsan, memleketimizin hayırhahı ve her işte adalet ve hakkın taraftan idi. İnsani vücudunun tahammülü fevkinde mütemadi bir gayret göstererek harp ve sulh için bir çalışma numunesi olmuş idi. Muharebe meydanında sonuna kadar çarpışan er gibi, vazife başında sonuna kadar uğraşarak kahramanca ölmüştür. Başkan Roosevelt'in faaliyetinin semereleri yalnız mensup olduğu geniş memlekete ve büyük millete münhasır kalmayıp, dehasından ve insanlığın saadetine ait yüksek fikirlerinden bütün cihan faydalanmakta idi. Düşmanlara karşı zaferin en ön safta âmili olan Roosevelt'in ufukta zaferi gördükten sonra gözlerini kapatması hepimiz için bir tesellidir. Hak ve adaletin korunması için giriştiği muazzam davayı sevk ve idarede gösterdiği kudret ve muvaffakiyeti yarınki dünyaya, beşer imkânları derecesinde, azamî bir sulh ve sükûn devresi temini suretiyle, tamamlamaya hazırlanıyordu. Müdafaa eylediği fikirler istikbalde devletle arasındaki münasebetlere hâkim, olunca Roosevelt adı milletlerarası anlaşmanın bir timsali olarak kalacaktır. Bu büyük ölünün önünde eğilerek hatırasını saygı ile analım. Türk milleti adına Birleşik Amerika milletlerine kalbimizin bütün derinliğinden taziyelerimizi sunarız."

İsmet İnönü, Roosevelt'in eşi Madam Eleanor Roosevelt'e de telgraf göndererek taziyede bulunmuştur. İsmet İnönü'nün taziye yazısı şu şekildedir:

“Sayın Zevciniz ve Amerika Birleşik Devletleri'nin Başkanı Roosevelt'in, derin acı ile öğrendiğim ölümü dolayısıyla kalbi teessürlerimi arz ederim. Böyle beklenmedik bir surette sizi müteallim eden büyük yasınız bütün Türk milletinin yasıdır. Büyük ölünün ebedî hatırası önünde eğilirken derin ve kalbi taziyelerimin kabulünü rica ederim” (Ulus, 1945: 1).

Ulus gazetesinin sol sütununda Mümtaz Faik Fenik “İnsanlığın Büyük Kaybı” başlığıyla Roosevelt'in vefatına dair yazı kaleme almıştır. Mümtaz Faik, yazısında beklenmedik vefat dolaylı üzüntüsünü paylaşmıştır. “Roosevelt'in eline aldığı bütün meseleleri halletmesini bilen ve kendi memleketinin menfaatine çalışırken ayrıca insanlığın mukaddes haklarını da itina ile göz önüne alarak hareket eden dünya çapında bir adam” olarak tanımlar. Mümtaz Faik, Amerika'nın ekonomik gelişiminde Roosevelt'in etkisine temas eder. Roosevelt'in 1929 yılında ekonomik buhran yaşayan Amerika'yı krizden kurtardığını ve işsizlik sorununu çözdüğüne değinmiştir (Fenik, 1945: 1).

Akşam gazetesi Roosevelt'in vefat haberlerine devam etmiştir. 14 Nisan 1945 tarihindeki sayısında gazetesinin sol sütununda çerçeve içerisinde “Roosevelt'in Ölümü Millet Meclisi, Türk Milleti Taziyelerinin Amerikan Kongresine Bildirdi” başlığı görülmektedir. Haberin içeriğinde İsmet İnönü'nün Amerikan Devlet Başkanı Roosevelt'e başsağlığı göndermesi Türk milletinin duyduğu teessür yer almaktadır (Akşam, 1945: 1).

Akşam gazetesinin sahibi ve başyazarı Necmettin Sadak'ta Roosevelt'in vefatıyla duyduğu üzüntüyü kendine ayrılan sütununda okuyucularıyla paylaşmıştır.

Necmettin Sadak “Büyük Adam Franklin” başlıklı yazısında;

“Devrin büyük siyasi çehrelerinden biri giriştiği dünya çapındaki işini tam başarı yolunda fakat sona eristirmeden göçtü, Roosevelt'in ani ölümü, Amerika için değil hürriyet, adalet, insanlık ideali uğrunda çalışan bu müstesna devlet adamından yarın çok şeyler bekleyen dünya için acı kayıp” olduğunu ifade etmiştir (Sadak, 1945: 1).

Tanın gazetesi 14 Nisan 1945 tarihindeki sayısında “Roosevelt Ölümü Türkiye'de Büyük Teessür Uyandırdı” başlığıyla haberini vermiştir. Haberin altında Roosevelt'in Stalin ve Churchill ile Yalta Konferansı'nda çekilmiş bir fotoğrafı vardır. Fotoğrafın yanında, İsmet İnönü ile Kahire'de çekilen ayrı bir fotoğraf karesi daha bulunmaktadır.

İsmet İnönü, 14 Nisan 1945 tarihinde yeni Amerika Cumhurbaşkanı Harry S. Truman'a bir telgrafa göndererek vefattan dolayı duyduğu üzüntüyü onunla da paylaşmıştır. Türkiye Büyük Millet Meclisi de Amerikan Kongresi'ne telgrafla taziyede bulunmuştur. Tanin gazetesinde ayrıca Roosevelt'in vefatı hakkında yorumlar yer almıştır. Roosevelt'in iyi bir insan olduğunu; barışa ve eşitliğe önem veren bir kişiliğe sahip olduğunu, San Francisco Konferansı'nı görmesi gerektiği üzerine düşünceler paylaşmıştır (Tanin, 1945: 1).

Franklin Roosevelt'in vefat haberlerine devam eden Türk basını, 15 Nisan 1945 tarihinde de cenaze merasimi ve defnedilmesi ilgili bilgileri kamuoyunda paylaşmıştır.

Ulus gazetesi, 15 Nisan 1945 tarihindeki nüshasında; Amerika, İngiltere ve Sovyet Rusya haber ajanslarından cenaze merasimiyle ilgili aldığı haberleri okuyucularıyla paylaşmıştır. Ulus gazetesinin edindiği bilgilerde, Roosevelt'in cenaze töreni esnasında bütün Amerikalı vatandaşların Greenwich saatiyle saat 20:00'da bir dakikalık saygı duruşunda bulunduğunu belirtmiştir. Roosevelt'in yakın arkadaşlarından Winston Churchill cenaze merasimine katılmak arzusu içerisinde olmuştur. Fakat Churchill II. Dünya Savaşı'nın bitme aşamasında olması nedeniyle katılamamıştır. Churchill'in yerine Anthony Eden katılmıştır. Ayrıca VI. George'un emriyle, Kanada genel valisi Kont Athlone cenaze merasiminde İngiltere Kralı'nı temsil etmiştir. Sovyet Rusya zaman darlığından dolayı Roosevelt'in cenaze merasimine temsilci göndermemiştir.

“Roosevelt'in Cenazesi Son İstirahat Yerinde” başlıklı haberde cenaze merasimi ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır.

Haberin içeriğinde;

“Müteveffa Başkanın naaşı bu sabah geceleyin bir şimendifer yolculuğundan sonra Wasington'dan Hayd Park'taki son istirahat yerine getirilmiştir. Saat 9'da, yeni Başkan Truman, Yüksek Adalet Divanı Yargıçları ve Beyaz Saray erkânı geldiler, İngiliz Dışişleri Bakanı Eden, Lord Halifax, Kont Athlone ve birçok diplomatla da hazır bulunmuşlardır. Roosevelt'in idare Heyeti Başkanı olduğu St. James kilisesinin papazı tarafından idare edilen sade bir dinî merasim yapıldı. Askerî kıtalar, Beyaz Saray ile Başkanın yakın akrabasının yattığı küçük aile mezarlığı arasında bir saf teşkil etmiştir. Roosevelt'in küçük yaşta ölen ilk oğlu da burada yatmaktadır. Mezarlığın çitlerle örtülü kısmı, burada son uykusunu tek başına uyumayacak olan Başkana tahsis edilmiştir,” bilgileri yer almaktadır (Ulus, 16 Nisan 1945: 1).

Ulus gazetesinin başyazarlarından Kemal Turan, Roosevelt'in vefatından duyulan üzüntüyü ve onun milletler üzerinde bıraktığı etkiye dair düşüncesini “Büyük Kayıptan Sonra” başlıklı makalesinde kaleme almıştır.

Kemal Turan yazısında şu düşünceleri paylaşmıştır:

“Roosevelt, hiçbir zaman yalnız harp adamı olmadı, düşmanları yenmekle işin bitmeyeceğini her zaman tekrarlardı. O, harp ötesinin daha yüksek ve şüphesiz daha çetin zaferlerine doğru kendinde bir şevk duyuyordu. Milletleri güvene eriştirmek, dünyadan açlığı, sefaleti kaldırmak, herkese şerefli ve rahat bir hayat sağlamak hemen her insan kalbinde birer parçası ümit ve arzu halinde yüzyıllardır yatan bütün bu güzel şeylere Roosevelt, kalbini ve zekâsını mihrak yapmıştı. O kendini daha çok tarihin böyle büyük ve ağır bir hizmetine koşmuş sayıyordu. Silâhsız fakat kalb ve kafa kuvvetiyle kazanılacak insanlık savaşına herkesi hazırlamak için ne emekler harcıyordu... İki gündür akıp gelen haberlere göre dünyanın hemen her bucağında insanlık, Roosevelt'in ölümü için derin bir acı duyuyor ve onun kahraman varlığı önünde hüznle eğiliyor. Bu hal onu kaybetmiş olmanın ayrı teselli noktasıdır.

Ona acımdan samimî bir duygu ile birleşen kalpler büyük ölünün temsil ettiği fikirleri gerçekleştirmek kararında ayrılacak değillerdir. Roosevelt, düşünce ve duygularıyla insanlık hayrının bir sembolü olmuştu. Onun kayboluşundan duyulan acı, bu kadar asil hisli ve yüksek kararlı bir insanın idealleriyle kendisinin toprak altında kalacak vücudu arasında tabiatın yarattığı büyük zıtlıktan ileri geliyor. Ve bu sebeple aziz ölünün hâtırası önünde acılarını birleştiren insanlar, onun fâni vücudundan ayrı olarak taşıdığı ve kalblere, kafalara emanet halinde bıraktığı temiz idealleri gerçekleştirmek ödevini üzerlerine almış bulunuyorlar.” (Turan, 15 Nisan 1945: 1).

Tanın gazetesi 15 Nisan 1945 tarihindeki nüshasında “Ankara’da Roosevelt için Yapılan Âyin” başlıklı haberinde Roosevelt’in naaşına dair bilgiler paylaşmıştır. Haberde, Ankara Amerika Büyükelçliği’nde Roosevelt’in naaşı için giyaben bir dinî tören yapıldığını, Başbakanı Şükrü Saraçoğlu, Genelkurmay Başkanı, Bakanlar, Büyük Millet Meclisi Reis Vekilleri, Cumhuriyet Halk Partisi Meclis Grup ve Müstakil Grup Reis Vekilleri, Dışişleri Umumi Katip vekili. Dışişleri ikinci Daire Umum Müdürü ile Protokol Umum Müdürü, Basın ve Yayın Umum Müdürü, Belediye Başkan muavini, Emniyet Müdürü, Basın Birliği Umumi Kâtibi bulunmuşlardır. Cumhurbaşkanı adına Başyaverleri Binbaşı Cevdet Tolgay’ın hazır bulunduğu bu dini törene, Ankara’daki bütün elçiler ile elçilikler erkânı da katıldığı bilgisi yer almıştır (Tanin, 1945: 1).

Tanın gazetesi başyazarı Burhan Belge, “Roosevelt’in Tarihi Rolü” başlıklı makalesinde onun insanlık için önemini vurgulayan bir yazı kaleme almıştır. Burhan Belge’nin makalesi şu şekildedir:

“Roosevelt, o Amerikalıdır ki, genç ve gürbüz Amerika’yı kazanç hastalığından kurtararak, dünya ile beraber yaşamak, dünya düşünmek ve dünya uğruna harekete geçmek kararlarına sevk etmiştir. Roosevelt, Amerika’yi, bir yeni dünya görüşü ve bir yeni ahlâk ile teçhiz etmiş, olan adamdır. Roosevelt, Amerikalı insanın siyasî görüşünü Monroe geleneğinin darlığından kurtarmıştır. Roosevelt, Amerikalı insana sosyal görüşü öğretmiştir. Bu suretle, haşarı ve hamleci bir merkantilizmin yerini, ağır başlı, dikkatli, hesaplı ve sabırlı bir idealizm almıştır. Amerika bu hürriyet için dövüşenlere, yalnız cephedekileri kastedmiyorum, fikrin siperlerinde hürriyetin dövüşenleri de kastediyorum her türlü silâhı ve açlara ekmeği, çulsuzlara elbiseyi avuç dolusu dağıtıyorsa, bu güzel ahlâkı, Roosevelt’e borçludur. Açık renk gözleri, güneşli çehresi ve hafızalarımızdan silinmeyecek olan tebessümü ile, Roosevelt, azalmayan, aşınmayan bir iyimserlik temsil ediyordu. Bütün büyük ve asîl ruhlar gibi, onun ruhuna da kinin gölgesi değmemişti. Bütün büyük ve asîl ruhla gibi, onun ruhu da bir pınar kadar şeffaftı. Roosevelt, ikinci rolünü, yeni bir dünya ve yeni bir insanlık yaratmakta gördü. Değiştirdiği Amerika ile, dünya sahnesine çıktı. Dört korkudan kurtulmanın prensiplerini koydu ve yolunu gösterdi. Roosevelt’ten önce, tek dünyam üzerinde tek bir insanlık yaratma davası mevcuttu. Ancak doktriner ve dogmatik formüllerin ötesine gidemiyordu. Roosevelt, davayı, bu gibi kösteklerden kurtararak beşeri bir hamle haline soktu. Faşizm ve Nazizmin şahıslarında, irticai teşhis etti ve bu dar, hoyrat, mutaassıp cereyanları, akraba ve taallukatları ile birlikte teşhir etti.

Merhametsiz denecek bir şekilde, aklın adesesine ve ışığına arzetti. İrtica basilleri kaç türdür, nasıl yaşarlar, nasıl ürerler, hangi vasatlarda kendilerine en elverişli bio-sosial ve bio-politik zemini bulurlar, bunları gösterdi ve öğretti. Pasteur, âlelade baktriolojiye ne yaptı ise, Roosevelt bunu tatbikî sosyolojide yaptı. Roosevelt'in bu çalışmalarını, insanlık unutmayacaktır. Ve çiçek aşısından dolayı Pasteur'e ne kadar minnettar ise istibdat ve zulüm aşısı dolayısıyla, Roosevelt'e o derece minnettar kalacaktır” (Belge, 17 Nisan 1945: 1).

Akşam gazetesinin 15 Nisan 1945 tarihindeki sayısında Roosevelt'in cenazesinin merasimiyle ilgili haberler paylaşılmıştır. Akşam gazetesi birinci sayfasının sol sütununda büyük siyah puntolarla “Roosovelt'in Cenaze Merasimi Dün Sade Bir Suretle Yapıldı” başlığı bulunmaktadır. Başlığın altında Roosevelt'in vefatından bir sene önceki doğum gününde ailesiyle çekilen fotoğrafı karesi de kullanılmıştır. Fotoğraf karesinin altında cenaze töreniyle ilgili BBC haber ajansından alınan şu bilgi notu eklenmiştir:

“Roosevelt'in cenazesi dün Washington'a getirilmiş ve evinin salonuna konmuştur. Cenaze hususi bir vagonla nakledilmiştir. Etrafında askerler nöbet bekliyordu. Arkasındaki vagona madam Roosevelt ve ailesi erkânı bulunuyordu. Cenaze istasyonda 6 beyaz at tarafından çekilen bir top arabası üzerine yerleştirilmiştir. Cenazeyi ailesi erkânı, dostları takibediyordu. M. Roosevelt'in arzusu üzerine hiç kimse büyük üniforma, resmi elbise giymemişti. Washington'a her taraf kapanmış, halk iki sıra caddelerde toplanmıştı. Herkes susmakta idi. Yalnız arasıra hıçkırıklar işitiliyordu. Muhafızları bile büyük ölünün karşısında teessürlerini zaptedemiyerek ağlıyorlardı. Cenaze Beyaz Eve nakledildikten sonra yalnız ailesi erkânının bulunduğu dinî âyin yapılmıştır. Cenaze sabaha karşı Roosevelt ailesinin malikânesi olan Hyde Park'a nakledilmiştir” (Akşam, 1945: 1).

Yeni Sabah gazetesi 15 Nisan 1945 tarihinde “Ruzvelt Hyde Park'a Dün Törenle Gömüldü,” başlıklı haberinde Roosevelt'in defnedilme işlemlerine ait bilgiler yer almıştır. Haberin sunumunda Roosevelt'in Amerikan bayrağına sarılı tabutu ve tabutu taşıyan askerlerin fotoğrafları kullanılmıştır. Haberde; Roosevelt'in cenazesi için Amerikan eyaletlerinden binlerce çelenk gönderildiğini, bu çelenklerin ona duyulan sevgi selinin bir tezahürü olduğu aktarılmıştır (Yeni Sabah, 1945: 1).

Cumhuriyet gazetesi 15 Nisan 1945 tarihindeki sayısında “Beyaz Sarayda Hazin Bir Dinî Tören Yapıldı” manşetiyle Roosevelt'in cenazesinin defnine dair bilgi paylaşmıştır. Haberde Roosevelt'in cenazesinin New York'ta bulunan aile kabristanına gömüleceği bilgisi gazete okuyucularına duyurulmuştur (Cumhuriyet, 1945: 1).

Vakit gazetesi 16 Nisan 1945 tarihinde “Ruzvelt Basit ve Hazin Bir Cenaze Töreniyle Defnedildi” başlığıyla gazetenin sol sütununda cenaze töreni paylaşılmıştır. Haber başlığının altında, Roosevelt'in tabutu; altı beyaz at koşulu arabasıyla Washington Amerikan Kongre binasının önünden geçerken çekilen bir fotoğraf karesi de eklenmiştir. Haberde; “Amerika'nın demokrat lideri, memleketin her tarafından kamyonlar dolusu gönderilen çiçeklerle örtülen küçük aile mezarlığında ebedî istirahatate bırakıldığı” ifade edilmiştir (Vakit, 16 Nisan 1945: 1).

Vakit gazetesi sahibi ve başyazarı Asım Us, “Roosevelt’in Mirası” başlığıyla yazı kaleme almıştır. Roosevelt’in İkinci Dünya Savaşı’nın sonlandırılmasında ve dünya barışının sağlanmasındaki arabulucu rolüne dikkat çekmiştir. Amerika’nın harbe girdiği günden beri müttefikler için tam zafer, insanlar için sürekli barış emelinde olduğunu belirtmiştir.

Asım Us, Franklin Roosevelt’e dair düşüncesine şu şekilde devam etmiştir:

“Fani hayata gözlerini yuman Amerika Cumhurbaşkanı Roosevelt daha harp sona ermeden milletlerarası bir emniyet teşkilatının kurulmasını istiyordu, Dumbarton Oaks Konferansı bu maksatla toplanmıştı. Geçen mevsiminde İngiltere, Amerika, Sovyetler Birliği ve Çin temsilcileri arasında iki ay kadar süren uzun konferanslardan sonra yeni Milletler Cemiyet için bir proje hazırlandı. Büyük adam yine Yalta Konferansı’nda San Fransisko’da 25 Nisan 1945’te bütün Birleşmiş Milletlerin temsilcilerini toplayarak Dumbarton Oaks projesi bir yeni Milletler Cemiyeti yasası haline getirilmesi ısrar etmişti. Böylece insanlık âlemini plan bundan sonra olsun yeni harplerden kurtarmak ülküsüne vakfetmiş olan başkan Roosevelt’in bu işte bu kadar acele ettiği şimdi anlaşılıyor. Anlaşılıyor ki harbin kendi üzerine yüklediği çok ağır yükünü daha uzun zaman taşımaya takati kalmamıştı. Kendisinin büyük müteffik zaferine kadar yaşayabileceğini ummuyordu. Onun için üçüncü bir dünya harbini önleyecek bir emniyet teşkilatının daha harp sona ermeden kurulması imkânı arıyordu. Nitekim Atlantik’i üçüncü defa aşarak ve Afrika çöllerini geçerek son defa Yalta Konferansı’na geldiği zaman fotoğraf ile alınan ve hemen bütün gazetelerde ve dergilerde yayımlanan resimlerinin hasta hali bu hakikati ifşa eden bir vesikadır.” (Us, 1945: 1).

SONUÇ

Amerikan Birleşik Devletleri’nin 1932 yılından 1945 yılına kadar dört dönem art arda Başkanlık görevini yerine getiren Franklin Delano Roosevelt, Amerikan tarihinde bir ilke imza atmıştır. Roosevelt Amerika’daki uzun süreli başkanlık başarısını, aynı şekilde Amerika’nın dışına taşıdığı görülmüştür. İkinci Dünya Savaşı’na ülkesini Müttefikler safında savaşa sokarak Hitler’in Almanya’sına karşı zafer kazanılmasında önemli payı olmuştur.

Dünya tarihinde 1945 yılının Nisan ayı ilginç olayların yaşandığı bir aydır. 12 Nisan 1945’te Franklin Roosevelt, 28 Nisan 1945’te Benito Mussolini ve 30 Nisan 1945’te Adolf Hitler hayatlarını kaybetmiştir. Hitler’in intihar etmesi, Mussolini’nin kurşuna dizilerek öldürülmesi ve Franklin Delano Roosevelt’in beklenmedik şekilde beyin kanamasından vefatı dünya ve Türk kamuoyu adına önemli olaylardı.

Franklin Roosevelt’in vefatı Türk basınında geniş bir şekilde yer almıştır. Türk basını Roosevelt’in ani ölümünü şaşkınlıkla karşılamıştır. Roosevelt’in vefatı ve ardından naaşının defnine kadar geçen sürede Türk basını konuya büyük alâka göstermiştir. Roosevelt vefat ettikten sonra 13 Nisan 1945 tarihinde Türk basını vefat haberini kamuoyuna duyurmuştur. Türk gazeteleri, dünya basınındaki haber ajanslarından aldığı bilgiler günbegün paylaşmıştır.

Türk basını büyük bir devlet adamı olarak gördüğü Roosevelt'in vefatını beklenmedik bir olay olarak değerlendirmiştir. Roosevelt'in büyük bir devlet adamı olması yanında eşsiz ve idealist bir kişiliğe sahip olduğuyla ilgili görüş Türk kamuoyunda hakimdi. Türk basınına göre İkinci Dünya Savaşı'nın kazanılmasında, Hitler'in ve Mussolini'nin faşizminin yeryüzünden kaldırılmasında; dünyadaki tüm milletlerin bir arada barış ve müreffeh içinde yaşamasında, Roosevelt elinden gelen tüm gayreti, vefat edinceye kadar gösterdiği belirtilmiştir. Türk basını Roosevelt'in bu özelliğinden dolayı vefatına büyük bir önem atfetmiştir.

Amerika'nın yasını en fazla paylaşan ülkelerin arasında Türkiye bulunmuştur. Ankara'da devlet dairelerinin bayrakları yarıya indirilmiştir. Roosevelt'in vefatından dolayı o günkü radyo programı yayın değişikliğine gitmiştir. Roosevelt'in naaşı için saygı duruşu yapıldığı bilgisine gazetelerde yer verilmiştir. Roosevelt'in vefatından dolayı Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün taziye mesajı, gazete sayfalarında yer almıştır. İsmet İnönü, hem Amerika halkına hem de Madam Eleanor Roosevelt'e taziye mesajı paylaşmıştır. Taziye mesajının satır aralarında, İsmet İnönü; Roosevelt'in tüm insanlık aleminin evladı ve Türk milletinin kıymetli dostu olarak tanımlamıştır. Türkiye ve Amerika'nın dostluğuna vurgu yapmıştır.

Türk basını, Roosevelt'in cenaze merasimine ait bilgileri uluslararası haber ajanslarından sağlamıştır. Cenaze merasimi, dinî ayinler ve cenazenin defnedilmesi gazetelerin okuyucularıyla detaylı bir şekilde paylaşılmıştır. Cenaze merasimi ve dinî ritüellerle ilgili haber metinleri fotoğraflarla birlikte sunulmuştur. Gazetelerin kullanıldığı fotoğrafların çeşitliliği dikkat çekmiştir.

Türk basınında gazete sahipleri ve gazetenin başmuharrirleri vefat hakkında düşüncelerini gazetede yer alan sütunlarında değerlendirmiştir. Yazarların kaleme aldıkları makalelerde Roosevelt'le ilgili olumsuz bir düşünceye rastlanmamıştır. Haberlerde ve makalelerde Roosevelt'in kişiliği ön plana çıkarılmıştır. Türk basınının Roosevelt'e karşı algısı; Alman Faşizmi ve Hitler karşısında duran, dünya barışını sağlamada özveriyle çalışan büyük bir insan şeklindedir.

KAYNAKÇA

- ALAN, A. (2004). *Great American Presidents Franklin Delano Roosevelt*. Philadelphia: Chelsea House Publishers.
- BELGE, B. (1945, 13 Nisan). Dünya Bir İnsan Kaybetti. *Tanin*. s. 1.
- BELGE, B. (1945, 17 Nisan). Roosevelt'in Tarihi Rolü. *Tanin*.s. 1.
- BEROJKOV, V. (2012). *Tahran 1943 Yeni Bir Dünyaya Doğru* (1. baskı). (H.Â. Ediz, Çev.). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- DALLEK, R. (1995). *Franklin D. Roosevelt and American Foreign Policy 1932-1945*. New York: Oxford University Press.

- DAVIS, M. A. (2014). *Politics As Usual: Thomas Dewey, Franklin Roosevelt and The Wartime Presidential Campaign of 1944*. Illinois: Northern Illinois Univeristy Press.
- DOĞRUL, Ö. R. (1945, 13 Nisan). Dünya Hürriyetinin Kahramanı. *Cumhuriyet*. s. 1.
- EĞİLMEZ, M. (2008). *Tarihsel Süreçte İçinde Dünya Ekonomisi* (5. baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- FENİK, M. F. (1945, 14 Nisan). İnsanlığın Büyük Kaybı. *Ulus*. s. 1.
- FLYNN, J.T. (1945). *The Truth About Pearl Harbor*. Glasgow: The Strickland Press.
- FLYNN, J.T.(1948). *The Roosevelt Myth* (1.ed). New York: The Devin Adair Company.
- JACKSON, R.H. (2004). *That Man An Insider's of Franklin D. Roosevelt*. (2. ed). New York: Oxford University Press.
- KATZIN, N.A. (2006). *Franklin Delano Roosevelt (Amerian Heros)* (1.ed). Boston: Houghton Mifflin.
- NEAL, S.(1984). *Dark Horse A Biography of Wendell Willkie*. New York: Doubleday& Company.
- PERKINS, F. (2011). *The Roosevelt I knew*. London: Penguin Books.
- POLSBY, W.N., Aaron, W., Schier, S.E., Hopkins, D. A., (2012). *Presidential Elections Strategies and Structures of American Politics* (13.ed). Marlyand: Rowman&Littlefield .
- SADAK, N. (1945, 14 Nisan). Bir Büyük Adam: Franklin Roosevelt. *Akşam*. s. 1.
- SANDER, O. (2007). *Siyasi Tarihi 1918-1994* (16. baskı). İstanbul: İmge Kitabevi Yayınları.
- SCHRAFF, A. (2008). *Franklin Delano Roosvelt* (1.ed). California:Saddleback Educational Publishing.
- TURAN, K. (1945, 15 Nisan). Büyük Kayıptan Sonra.*Ulus*. s. 1.
- ULUNAY, C. R. (1945, 15 Nisan). Ruzvelt Öldü, Yaşasın Ruzvelt. *Yeni Sabah*. s.1.
- US, A. (1945, 14 Nisan). İnsanlığın Büyük Kaybı. *Vakit*. s. 1.
- US, A. (1945, 16 Nisan). Roosevelt'in Mirası. *Vakit*. s. 1.
- VAN DER HOOK, S.(2008). *Franklin D. Roosevelt 32 nd U.s President*. Minessota: Abdo Publishing.

Gazeteler

AKŞAM: 13 Nisan 1945.

AKŞAM: 14 Nisan 1945.

AKŞAM: 15 Nisan 1945.

CUMHURİYET: 13 Nisan 1945.

CUMHURİYET: 15 Nisan 1945.

ULUS: 13 Nisan 1945.

ULUS: 14 Nisan 1945.

ULUS: 15 Nisan 1945.

TANİN: 13 Nisan 1945.

TANİN: 14 Nisan 1945.

TANİN: 15 Nisan 1945.

TANİN: 17 Nisan 1945.

VAKİT: 13 Nisan 1945.

VAKİT: 14 Nisan 1945.

VAKİT: 15 Nisan 1945.

VAKİT: 16 Nisan 1945.

YENİ SABAH: 13 Nisan 1945.

YENİ SABAH: 15 Nisan 1945.

EKLER

Fotoğraflar

Fotoğraf-1: Franklin Delano Roosevelt'in Eylül 1934 tarihinde radyo yayınında

Fotoğraf-2 (Soldan Sağa): Fransız General Henri Giraud, Amerika Başkanı Franklin Delano Roosevelt, Fransa Başkanı Charles de Gaulle, İngiltere Başbakanı Winston Churchill, Ocak 1943 tarihinde Kasablanka Konferansı'nda

Fotoğraf -3: Franklin Delano Roosevelt'in New York Hyde Park'taki Kabri

Fotoğraf 4: Ulus gazetesinde 14 Nisan 1945 tarihinde “Millî Şefin Amerikalılara Mesajı” başlığıyla yayınlanan bir haber

Fotoğraf-5: Yeni Sabah gazetesinde 14 Nisan 1945 tarihinde” İnsanlığın büyük kaybı karşısında Türkiye” başlığıyla yayımlanan bir haber